

Чурапчыга күн тахсар!

© sanaoloh

12+

100 ЛЕТ
ЯСССР
1922-2022

САНА ОЛОХ

Чурапчы улууһун хаһыата

Кулун тутар 18 күнэ, 2022 сыл, бэстинсэ

№ 10 (11836)

стр. 4

ТУСКАР ТУҔАН

ОЛОБУ ТУПСАРЫҔА –
КӨДЬҮҮСТЭЭХ НЬЫМА

ИҤИРЭХ ТЫЛЫНАН

САХА НОРУОТУН
КИЭН ТУТТУУТА

стр. 5

КЭРЭ ЭЙГЭТЭ

ДЬҮӨГЭМ ҮЛЭТИН
СЫРДАТАН

стр. 6

стр. 3

ТЭТТИК СОНУННАР

**Сэттинньигэ булуллубут
алмаас тааска Үлэ Дьоруойна
Роман Константинов аатын
инэрдиэр**

2021 сыл сэттинньи 6 күнүгэр “Водораздельные галечники” рудниктан АЛРОСА хампааньыа 84,45 карат ыһааһыннаах алмаас тааһы булбута. Сахабыт сирин саамай күндү тааһыгар чурапчылар биир саамай киэн туттар киһибит, Фрунзе аатынан колхуос аатырбыт сылгыһыта Социалистическай үлэ Дьоруойна Роман Константинов аатын инэрдиэр.

Роман Иннокентьевич Константинов 1896с. Болутур нэһилиэгэр төрөөбүтэ. 1914-1931 сылларга тыа хаһаайыстыбатынан дьарыктанар, 1933-1938 сылларга Константинов аатынан колхуос сылгыһыттынан, 1938-1960 сылларга Фрунзе аатынан колхуоска сылгыһыттар пизмэлэрин сэрбиздэс-сэбиһин оһгон салгыт Чурапчы улууһунан Ленин аатынан колхуоска өрө таһаарылаахтык үлэлээбитэ.

Сылгыһы инттигэ өр сыллаах ситиһин-лээх үлэтин иһин, Роман Иннокентьевич Ленин аатынан уорданынан уонна “Серп и Молот” кыһыл көмүс мэтээлинэн наһараа-даламмыта. Саха АССР Үрдүкү Сэбиэтин 3-с ыгырылыах мунньаһын дьокумента, СССР ВДНХ кыттылааба.

Роман Константиновка Социалистическай үлэ Дьоруойун сулуһа 1948 сыллаахха туттарыллыбыта.

**Өрөспүүбүлүкэтээри
волейбол чөмпүйөннэтэ
саҕаланна**

Кулун тутар 17-20 күннэригэр Александр Федотов аатынан ыспартыбынай уорабайга эр дьон ортотугар СӨ I-кы лиигэсэ волейболга чөмпүйөннэтэ ытыллар.

Манна Чурапчы, Өлүкүмэ, Горнай, Ленскэй, Амма, Нам улуустарын, Дьокуускай куорат, Максим Аммосов аатынан ХИФУ хамаандалара көрсүөхтэрэ. Быйыл сайын от ыйын 4-10 күннэригэр Уус Алдан улууһун киинигэр Борогонно ытыллар СӨ норуоттарын VIII-с ыспартакыйаадаатыгар уопсайа 6 путевка сонньуоһа.

Чөмпүйөннэткэ кириин биллэт киирүр күнүгэрэ 50 солк., финальнай сонньууларга – 100 солкуобай. Көрөөччүлөр санитарнай иуорманы тутуһан, мааска кэтээлэрэ ирдэ-нилэр.

Уран уус күнэ ытытылынна

Эбизкэ дьэри “Чурапчы улууһугар уус-уран оноһук билигин туруга, сайдар кэскилэ” дьон аһаҕас кэпсэтин тэрилиннэ. Эбизт кэнииттэн “Уран көстүү, мындыр толкуй” көрүү-быыстапка уонна “Өбүгэ сырдык тыына” эталоннай оноһуктар быы-статкалара турда. Уран Уус күнүн били-тиир уөрүүлээх чааска 50 тыһ. солк. граны Сыллантан «Күбэйэ» түмсүү ылла, саҥа саҕа-лааччы маастардарга Павел Поповка, Иван Иустиновка 25 тыһ.солк сэртификэттэри туттардылар.

«СО» кэр.

Улуус чизэһин хоптоболор көмүскүүөхтэрэ

**КОРОНАВИРУС УТАРЫ ҮЛЭЛИИР
СУҔАЛ ЫСТААП ИҤИТИННЭРИИТЭ**

Кулун тутар 16 күнүгэрэ туругунан улуус инфекционнай отделениетыгар 3 киһи сытар. Итинтэн оҕото – 0. Таһыт-тан 29 киһи эмтэнэр, онтон оҕото – 6. Дьокуускайга 5 киһи эмтэнэр.

Вакцинаны былаанынан 11204 киһи ылыахтааһын, билигин 9076 киһи бастакы компонентын, 5635 киһи ик-кисин ылбыт. Вакцинаны ылбыттар ту-руктара үчүгэй.

Бэйэни харыстанар туһуттан ма-асканы, бэрчээккэни кэтэ сылдьып, социальнай арыты тутуһун, иһини ча-астаһык сууһун, Ыарыы сибикигэ (тем-пература таһыстаһына, сыты, амтаны билбэт буоллаххытына, сөтөлүннэххи-тинэ) бырааһы ыгырыһыт.

Чурапчытааһы киһи баһыһа суһал линийэтин төлөһүөгэ – 89618696878, 89644202833
Роспотребнадзор – 84115141272.
ЕДДС – 84115141660.

COVID-19

САНААБЫН ЭТЭБИН

Өрөспүүбүлүккө суруналыыстарга медиа-акселераторга кытталар

Халгастан урга: Елена Макарянская, Зинаида Григорьева уонна Светлана Евсеева.

СӨ Инновация министриэристибэтэ “Школа глобального бизнеса” тэрилтэни кытта суруналыыстарга анаан “В8. Медиа-акселератор” дүөн бастакы бырайыагы тэрийдиһэр. Бырайыак суруналыыстар таһымнарын үрдэтэр, көрүүлэрин уларытар, сананы айдарар сыаллаах. Түмүккэ маассабай коммуникация сириэстибэттин (СМК) саага тиибэ айыллыахтаах.

“В8. Медиа-акселератор” бырайыагы СӨ Инновация министриэ Анастасий Семенов толкуйдаан, олоххо киллэрдэ. “Сахабүчүгү”, “Сахамедиа”, “Саха” НКХ, “Ил Түмэн” уонна “Кэскил” хаһыат хамаандалара олунньу 4 күнүттэн сабалаан, үс ый устата 8 түһүмэһүнүн үөрөнүхтөрө, Билингвист бэйлэлэрин аабааччыларын, көрөөччүлэрин үөрттэн, үлэлэрин таһымнан атын, саагытын хаһысханын көрөн үлэлээн сабалаатылар. Хас биридинтэ хамаандада Арасеыйа билингвист суруналыыстарга, медиа-персоналарга ментордарынан аналлылар.

“Сахабүчүгү” 6 киһилээх хамаандатын генеральнай дириэктэр Ньургунна Стручкова салайар. Хамаандада “Улуусмедиа” кылаабынай редактора Евдоким Ефимова, сым-менеджерэ Зинаида Григорьева, Чурапчыттан шеф-редактор Елена Макарянская, Уолтэ Дьааһыттан кылаабынай редактор Ирина Кустова уонна Хагаластан кылаабынай редактор Айгалина Яковлева

киридилэр. Менторынан Калужский уобалас “Мак-медиа” издательский дьыттин генеральнай дириэктэрэ Евгений Серкин аналлы. Евгений Дьоксуускайтан торуттэх, СГУ-ну бүтүрбүт, “Якутск вечерний”, “Наше время” хаһыаттарга үлэлэни сылдьыбыт.

Иккис түһүмэх Москва куоракка ытыллына. 45 киһилээх дэлэгэссини министриэ собуулааччы Георгий Андреев салайан илдьэ сырытта. Кыттааччылар стратег Петр Михайловский, Итар-тасс үлэлэтигэрин лизензийлэрин иһиттиһэр, профессиональной юрист, психологтар тренингэригэр кытынылар. “Диалог” автономнай кэмпиэрчэскэйэ суох тэрииттэбэ сылдьан, “Мастерская новых медиа” выпускниктары уонна спикердэрин кытта көрүстүлэр, киһитэр билингвист кэмтэ үлэ-хамнас хайдах барыахтааһын көрсөтүлэр, сүбэлэри биэрдиһэр. Маны таһынан “Росатом” атомнай энергия сууарыстыбанын корпорация департаментын

Тус санаа

Биһир бэйэм “Сахабүчүгү” хамаандатыгар киирбиппигэр үөрэбин, сайыллыччыбар. Ньургунна Михайловнага акселераторга кыттарбар кыагы биэрбиппигэр махтанабын.

Билингвист үлэлиттэргэ бу сыллар усталарыгар аһаардаах хаһыакка эрэ суруйа олорбут буолуохпутун, билингвисттэргэ саага сүүрүн киирэн, иһиттэрини ситимнээр “Улуусмедиа” сайытса, “Санаа олох” инстиграммга үлэлээн сабалаабыһыт. Биһир сыл иһингэр, ситимнээр киирэн, үлэлэти саадалаан, 2021 сыл түмүгүн “Медиа-лидер” конкурсука киин улуустар икки арасыларыгар 2-с миһэтэ буолары ситтибип. Санаа-иһиттэххэ, “Улуусмедиа” сайытыгар өрөспүүбүлүккэ 33 улуунун хаһыат киирэр.

Ити курдук медиа эйгэбэ киирэн, билингвист үлэ сиринэн үлэлэти саага билингвист эйгэбэ. Онуоха бу министриэристибэтэ тэрийбит бырайыага олук буолла. Уолтэ суруллубутун курдук, хамаандада киирэн, Москвага баран үөрэнэн, саага эрэ билингвист буолбакка, үлэлэтин туорагын атын хараҕынан көрөн, күүстээх уонна кыһалҕалаах өрүттэригэр билингвист.

Стратег Петр Михайловский көмөтүнэн билингвист сайытынан киирээх аабааччылар уонна киилэр туохха наадылалларын билиһинит. Олор ситтэртэн, сайытыг инникитин хайдах буолуохтааһын, дьон иһиттэрин

тараларга араас үлэһэ нымалары тобуллубут. Лизензийлэри иһити эрэ буолбакка, тута практикага хамаанданан үлэлээн, түмүктэри көрдөрөн иһити. “Диалог” тэрииттэбэ тийэн, бэйлэлэрин эйгэлэригэр профессионаллар спикердэри иһиттибит. Медиа-эйгэни киллээн көрөн, дириг хорутуулаах ырытыыларын оһорулар. Киһилэр кэлэр көлүмө айун-санаатын номнуо билин олоролор уонна онно туһулан үлэ-хамнас хайдах барыахтааһын сүбэлэ-аманы, араас нымалары биэрдиһэр, толкуйлатар да санаалары иһитиһэр. Итар-тасс үлэлиттэргэ Андрей Цицинов уонна Маргарита Гольвина өрөспүүбүлүккэ эбэ сонуннары федеральнай таһымна хайдах таһаарыахтаах сүбэлэтиһэр, практический соруудахтары толорторулар. Психологтар, профессиональной юрист кэлэн, хамаанданы уонна тус бэйэ брендин үөскэтин, кэлэктипке сыалынан олохтоһуунга, ураты толкуйга тренингэри оһорулар.

Үөрэх түмүгэ номнуо билин эрэ. Чурапчы “Санаа олох” хаһыата ментор Евгений Серкин тус контуруолуун дизайн, не хоһооно уларыт-ан сабалаах. Евгений телеграммга, Вконтакте үлэлээн сабалаан, олор туту билингвист олороро билингвист дьон, ити сыһыарыылары арыллан үлэлээн олороллорунга, орубуна киин эһит бириэмтэ бу тийэн кэллэ. Ити курдук, инникитин ырыталаан көрө-күт билингвист, профессионал дьону кытта алтыһан, кыһаттанан иһэр-биттэн алуун үөрэбин.

дириэктэрэ Андрей Полосинин уонна СӨ Бырайыалыстыбатын бэрэсэздэт-этин бастакы собуулааччыта Андрей Федотовтун көрүстүлэр.

8-с түмүктүү түһүмэх муус устар 30 күнүгэр бүтүөбэ. Бу үөрэх түмүгүнэн хамаандалар ментордарын кытта саага бырайыагы толкуйдаан, Ил Дархан Айсен

Николаев иннигэр көмүскүүхтэрэ. Кыай-быт хамаандада бырайыактарын олоххо киллэрэргэ үп көрүлүө.

Ааптар
Елена
Макарянская

ТУСКАР ТУҔАН

Олобу тупсарыыга — көдүүстээх ньыма

Бэйэ көбүлээһинин өйөөһүн социальнай хайысхалаах бырайыактар дьон олохун тупсарарга биһир саамай көдүүстээх ньыманан буолаллар. Саха сирингэр кэнниги икки сыл иһингэр кэмпиэрчэскэйэ суох тэрииттэлэр 160 мөлүйүүн солкуобай суумалаах Ил Дархан грантын ыллылар. Бу үбүнэн 123 социальнай суолталаах бырайыактары үлэлэттиһэр.

“Патриоттар сүбэлэрэ” дьон Чурапчы нэһилиэгин социальнай эйгэ сайдыытыгар үлэлэти уопустыбанын тэрииттэ “Проектная лаборатория” дьон туһалаах тэрээһинин Чурапчы нэһилиэгин дьаһалтатын сааһынан ытта. Бырайыак оһоһуллубут сыалынан кэмпиэрчэскэйэ суох тэрииттэлэр социальнай бырайыагы оһорон, сайыннаран үлэһэ киллэриниһэрэ

буолар. Марафонга олунньу ыйтан сабалаан, балтараа ый устата кэмпиэрчэскэйэ суох тэрииттэлэр, уопустыбанын түм-сүүлэр, уопсайа 4 хамаанда социальнай бырайыагы таба суруйан, Арасеыйа уонна Саха Сирин граннарыгар кыттар-га үөрөннүлэр. Ол курдук, “Куоһаа”, “Индиги”, “Ыспартыбынай” түүл-лэр уонна суруналыыстар түмүүтэрэ

грант ирдэбиллээн 5 түһүмэхтээх үөрэби аастылар. Бу эйгэбэ Саргылаана Старостина тус уопуттар оһоруан, бырайыак кыттааччыларын үөрэттэ, сүбэлэри биэр-дэ. Хамаандалар түмээн, дьон олохун тупсарарга туһуламмыт бырайыактары суруйдулар, инникитин конкурсуларга кыттарга үгүһү билиһинэр. Биһир көхтөөх хамаанда марафон устата үөрэнэн, бырайыагы толкуйдаан, суруйан Ил Дархан гранныгар үлэлэти ытта.

Көхтөөх дьон бэйгэ илэһэни тол-куйдаан, олоххо киллэрэн улууспутун, өрөспүүбүлүкэбитин сайыннарыахтарын сөп. Маны төһүү күүс буолар дьоммуту-гар улахан махтаа.

ГРАНЫ ЫЛЫЫГА БАСТАКЫ ХАРДЫ

Кэмпиэрчэскэйэ суох тэрииттэни тэ-ринэргэ бадалаах дьон, бастаган туран, тутуун дьарыктаныахтарын, ханнык кыһалҕалары быһаарыахтарын бадал-ларын, үлэлэти эйгэлэрин, территорияла-рын быһааран, сийилин усталаһарыгар су-руйаллар. Юстиция министриэристибэтин уопустыбаныгэр ирдэнэр докумуоннары туттаран, регистрацины аһан кэмпиэр-чэскэйэ суох тэрииттэ сийиһэтиһиттэ-тин ыталлар.

ГРАНЫ ЫЛАРГА БЫРАЙЫАГЫ ХАЙДАХ СУРУЙАБЫТ?

Бырайыак үлэһэ талбыт эйгэтигэр чинчийинтэн сабалаан. Ол курдук, бы-райыаккыт туһуламмыт бөлөһөр ыйы-тык ыттан суолтата уонна кыһалҕа

таһаарыллар.

Кыһалҕаны ту-оратын, быһа-арыы бырай-ыак үлэтин биһир сүдү су-олталаах пуу-нунан буолар. Салгыы сыд-гытын туруору-нан, соруктарга араарабыт. Со-циальнай суол-талаах тэрээһин-нэри тэрийинтэ көрүлэр үбү су-оттан, бырай-ыак бүддьүэтэ оһоһуллар. Тэрээһиннэри сааһылаан, халлааһынай былаан торумнаан. Бы-райыагы өйүүр тэрииттэлэри булан, би-иртэ үлэлэлэргэ махтэ сурук сурулар. Бүтэһигэр грант биэрээччилэр бырайыак-кытын өйүүлэригэр, үлэлэти суолтанын дакаастаан, сийилин быһааран суруйабыт.

Людмила ГОРХОВА.

Кэмпиэрчэскэйэ суох тэ-рииттэлэри өйүүр, сайыалла-рыгар үлэлэлэр биһир калым-ресурснай кинигэ эрийэн сийилин ыйытыларгы-тын биэрээххитин сөп.

Билсэр төл: 8-914-270-10-82

Кэмпиэрчэскэйэ суох тэрииттэни ре-гистрацилыырга ханнык докумуоннар ирдэниһирин Юстиция министриэ-стибэтин өрөспүүбүлүкэтигэр управле-ниетыгар эрийэн ыйытааххытын сөп.

Билсэр төл: 8-411-2-425-834.

ЫҢИРЭХ ТЫЛЫНАН

Кини 1912 сыллаахха кудун тутар 21 күнүгэр Чурапчы улуунун Сылан нэһилиэгэр төрөөбүтэ. Оскуолаа 17 саастааҕар үөрэнэ киирбитэ. Догоро, профессор Г. Г. Макаров бу туһунан: «1928 сыл күһүнүгэр мин, 11 саастаах уолчаан, Сылан оскуолатыгар үһүс кылааска үөрэнэ киирбитим. Оскуолабыт Булгуннахтаах дээн сиргэ тыа саадыгар

САХА НОРУОТУН КИЭН ТУТТУУТА

Саха нуруота киэн туттар биллиилээх учуонайа, биир дойдутаахпыт Георгий Проконьевич Башарин быйыл төрөөбүтэ 110 сыла туолар.

туорар улахан дьыа. Бу оскуолаа 1929 с. лихбэс эбэтэр ликпуун (улахан дьону үөрэтэр оскуола) аһыллыбыта. Г. Г. Башарин 17 саастааҕар бу оскуолаа аан бастаан үөрэнэ киирбитэ. Онно кинини куруук көрөрүм уонна улаатан да баран үөрэнэлэр эбит дээн саныыр этим» дээн суруйар. Айылҕаттан аһаммыт талааннаах буолан барыта 9 сыл үөрэнэн 26 сааһыгар, 1938 с. Москвагабы Карл Либкнехт аатынан судаарыстыбаннай педунестүүтү туйгунуу бүтэрбитэ.

1938 сылтан Дьоккуускайга педунестүүт старшай преподавателем үлэлээбитэ. Араас түм-сүүлүгү, мунууахтарга Георгий Проконьевич тыл этэрэ, дьон сэргэрэн, суолта бизэрэн истэрэ. 1943 сыллаахха «Саха үс реалист-сырдатааччыта» дээн монографияны суруйбута. Партия

обкома бу кинигэтинэн кинини буржуазнай-национализмга буруйдуу сылдыбыта. Ол эрэри ыраахаттаран толлубакка бу тизмэс кандидатакый диссертацияны суруйан, историческай наука хандыдаатын истизэниин ылбыта.

1956 сыллаахха Саха сиригэр аграрнай сыдыаннаһылар тустарынан тизмэс иккиһин докторскай диссертацияны ситиһинилээхтик көмүскээбитэ уонна сахалартан бастакы историческай наука доктора буолбута. Дьоккуускайдаагы педунестүүкэ ССРС нуруоттарын устуоруйатын кафедратын сэбиэдиссэйинэн үлэлээбитэ.

1950 сыллаахха устуодьанарга «История» дээн научнай куруһуогу аһан үлэлэппитэ. Бу куруһуок 1990 сылта дээрэ үлэ-

лээбитэ. Сүүһүнэн устуодьоннар реферат, курсовой, дипломнай үлэлэри бу куруһуокка сылдан онорбуттара, научнай үлэни толорого үөрэммиттэрэ. Кинилэртэн 4 киһи наука доктордарынан, 60-ча киһи наука хандыдааттарынан буола үүмүттэрэ. Сэбиэскэй Соһууска тоталитарнай коммунистическай эрэсини толорооччулар, Саха сирин карьеристара уонна чигиниһэ суох киринтиктэр «Башарин дылаатын» үөскөппиттэрэ. 1952 сыл олунньуга обком бюрота Георгий Проконьевичи партиятыттан уонна үлэтигэрэн уһулбута, бары званиеларын сотторбута. Хаайыттан, дыкайыттан Москвага баран куотан, быһынан турар.

1960 сылтан Саха судаарыстыбаннай университетин уолсай история кафедратын сэ-

биэдиссэйинэн үлэлээбитэ. 1962 сыллаахха кинини олоһо суох буржуазнай-национализмга буруйдааһын көтүрүллүбүтэ, кандидатскай, докторскай истизэниэрэ, профессор званиета чөлүгэр түһэриллибиттэрэ.

Георгий Проконьевич Башарин Саха АССР наукатын үтүөлөөх дьэйтэ (1962 с.), РСФСР наукатын үтүөлөөх дьэйтэ (1972 с.), А. Е. Кулаковскай аатынан Судаарыстыбаннай бириэмийэ лауреата (1992 с.). Чурапчы оройуонун Бочуоттаах гражданина (1972 с.), Кини аатын Чурапчы улуунун Сылан орто оскуолаа сүтэр, сыллата «Башарин аадылалар» ыһтылдаллар, кыайылаахтар «Ииникигэ харды» куонкуруска кытталлар.

Алексей СЛЕПЦОВ.

«Чурапчинский улус. История. Культура. Фольклор». (Якутск 2005), «Человек удивительной стойкости и духовной силы» (Якутск 1998) кинигэлэртэн туһанылына.

УБУЛУӨДЭЭХ БИИР ДОЙДУЛААХПЫТ

Мария Герасимованы – Сэнээрэни эбэрдэлээтилэр

Чурапчы сэлэниһэтин «Утум» дьэитигэр РСФСР култууратын үтүөлөөх үлэтигин, ССРС култууратын туйгунун, РФ суруналыыстарын соһууһун чилиэниин, Хайахсыт нэһилиэгин Бочуоттаах олохтообун Мария Герасимованы – Сэнээрэни 75 сыһын туолбут үбүлүөйүнэн чигэтээтир.

Үөрүүлээх дыаһалы СӨ култууратын үтүөлөөх үлэтигэ, өр сылларга биһигэ алтыһан үлэлээбит дьүөгэ Нележда Заболоцкая илээн-сааһаан ылбыта.

Бу күн Мария Андреевна истигник саныыр, биһигэ алтыспыт, кини талааныгар сүтүрүөт дьо-

но-сэргэтэ мустан, эбэрдэ эгэлэгин эттирэр. Мария Андреевна суруйбут чабырдахтарын уус-уран көрүү бэртээни Дария Жиркова, чабырдахсыт Александра Максимова толорон, көрөөччүлэр биһирэбиллэрин ыллылар. «Сырал күнээх Сылан сирэ» хоһоонун ырыа гыммыт Федор Трофимов ыллаан иһитиннэрдэ.

Чурапчы нэһилиэгин баһылыгын социальнай боптуруостарга солбууааччы Николай Аммосов, нэһилиэк бэртээниһин Сэбигин бэрэссэдээтэл Мария Матвеева эбэрдэ тылы эттирэр, сибэки дьөрбөтүн туттардылар.

Мария Герасимова:

«Үйэтинигэ үгэстэри» хоһоонун Владимир Колотовской матыы-быгар Гаврил Макаров 1992 сыллаахха Чурапчыга ыһтыллыбыт Тыа сирин ыһартыыбынай оонньуулар туйуулаахтарга ыллаан, аан бастаан ырыа гымман таһаарбылтытын истигник аһан-санаан ыллылар. Федор Гоголев матыытыгар ырыа буолбут «Айар татааннарга» хоһоонун Наталья Захарова, «Сага дьыл вахса» хоһоонун Борис Васильев сэргэхтик ыллаан, методист Федор Гоголевын аһтыһыт сылларын санаһылар. Эдэр сааһытыгар биһигэ аһтыһы-ригээдэ сылдыбыт, араас гас-траптарын ыллаабыт-туйуубут дьүөгэтир, Чурапчы күрээсидэрэ – Феврония Фисимонова, Аграфена Кузьмина кэлэн дьоро көрсүһүү күэрэстиилэр. Үчүгэйдик санаан бу дьоро кэлэни бэлэтээбит дьүөгэлэрбэр, уус-уран көрүү бэртээниһи-ригэр улахан маастарбын тигээдими! Бары бу курдук ойостутунэн үөрө-көтө, ороһуор аһа үөлүгүн, доруо-бууа үйэригэр таһаары, тэһигэ үлэһин баран иһэҕиҥ, доруобай буолуҥ! Үй-эһаах аһаҕа, дьыла баһарбын.

Култура, устуутуба сайдыты-гар, нуруот айымнытын тарбаты-га сүһүн кылааттаах Мария Андреевнаны бэлэ күнүнэн, эбэрдэлээн туран, айымнылаах үлэти сайда, сыаналана турарыгар баһарбыт.

БИИРЭХЭ СУРУЙАЛЛАР

Эбэм олоһун ыччаттара салгыыллар

Төрөөбүт улууну «Сага олох» хаһыат үлэтигэр, дороболо-рун!

Хайахсыт нэһилиэгин элбэх оҕолоох А.Ф. Илларионова сизэ Ирина Никитична Антонова дээн 70 саастаах кырдыаҕа Намтан суруйдум, бука дээн хаһыакка бэчээттээн таһаараргытыгар көрдөһөбүн.

Быйыл Сахабыт Сиригэр Ийэ сыһынан биллэриллибитин биһирээн, махтанан туран, мин былыр олон аастыт эбэм Анна Федоровна Илларионова (1886 - 1939 сс) туһунан быһа тардан биһиниһирэхпин баһарбын.

Биһиги эбэбит Хайахсыт нэһилиэгэр саамай элбэх оҕо-ну төрөппүт ийэ буолар. Кини – Мэдьэкситтэн төрүттээх, Сүөлэр Мааркап - Сайдаһын кыра кыһа. Оруобуна 20-с үйэ сааһаһыта Бойуот аҕатын уһуугар Улла алааска Дарыбыанал Охононго 15 саастааҕар сүктэн кэлэн, урукку ыраахан сылларга саха дьахталлара барахсаттар айылҕатан бэриллибит анааларын толорон – илтик кэскили тэһиттэр, олоһу салҕаары элбэх оҕолонон олоһубута.

Ааналаах Охонон төрөппүт уолагарыттан 7 инн-бии Илларионовтар Аҕа дойду көмүскэлгэр 1941-1945 сылларга сэһинэ сылдыбыттара.

Көмүстээх Алданга аастыт үйэ 30-с сылларыгар оччотооһу саха бастыҥ ыччаттара бастакынан баран көмүс хостоһуулар үлэлээбиттэрэ. Бу быйыл онно үлэлээбит ыччаттары туһулуур испиһэксэ Аана улахан уола Никита Илларионов баарын туһунан биһирээтин кэлэ, кини Оронон шахтатыгар баран үлэһин сылдыбыта чуолкай-данна. Мин Аана улахан уолун кыһа буолабын.

Маннак инники күөҥгэ сылдыбыт ыччаттардаах эбэ-бит Аана 1937 сыл санатыгар Сталин Конституциятыгар махтанан, «Социализм суола» хаһыакка бэчээттэммит матырыйалтан быһа тардан биһиниһирэбин.

«...Советскай былаас буолбутун кинэ бэйэбит көҕүлүтүн тутан, сүөһүлэһин-аһанан барбытыт. 1928 сыл сир түгээтигэ буолбута, онно оболорбор дууһа быһы-тынан сир ылбытым, онтон ордук үөрбүтүм суоҕа, онно билбитим көҕүл дьоллоох олоһу.

Билигин 48 саастаахпын, 24 оҕолонмутум, онтон 13 оҕолоохпун, 7-тэ оскуолаа үөрэнэлэр. Урукку бириэмэ-э оболорбун кыһан илтиккэ, аймактарбар биһирээбитим. Окусуорускай буун тэһиллэн онно төрүүбүн. Хаһа да сырдык дууһабын оруһуудуэр, онон махтанабын үөрэхсэ – үөрэх күүстээбин онно билбитим. Билигин оболорбун үөрэттэрэр санаа баар.

ССРС Совнаркомун уураабынан элбэх оҕолоохторго судаарыстыбаннай көмөнү онороллорун олус махтана-бын, мин Чурапчы оройуонун Ситэриилээх комитетиттэн 2000 солк. судаарыстыбаннай босуобуһа ылдым. Бу ылбыт харчыбын оболорбун үөрэттэрэрбэр, кинилэри култууру-найдык иһигиэ туттум уонна култуурунайдык олоһор тэһирээни булуһум дии саныыбын.

Мин махтанабын дьоллоох сага конституцияны олох-тообут улуу муударай Сталинга.

Ити курдук, эбэригэр баһа санаатын толорон, Аана сизинэрэ, хос сизинэрэ араас үөрэхтэргэ үөрэнэн, үлэһит буолан, араас сирдэригэр тарҕанан олоһоллор. Олох салҕанар, сайдар!

Новгородов алтаабытыттан көннөрөн, бу матырылаа-лы бэлэмнэтим.

Ирина АНТОНОВА, Нам олохтооһо.

УЛУУСКА – БУ КҮННЭРГЭ

Чурапчы улууну түүлэ олон-хотунан аһтаммыт «Нoo!-дээн чуопчаарыах!» дээн XVI-с төгүлүн улуустаагы бэстибээл үрдүк таһым-наахтык ылтылына. Быйылгы тэрээһин саха нуруотугар бастакы романы суруйан хааларыт олон-хоһут-суруйааччы Эрилик Эри-тин төрөөбүтэ 130 уонна Саха АССР төрүттэммитэ 100 сыллары-гар, ону тэһэ Арасыйыа нуруот-тарын култуурунай нэһилиэстибэлэ-рин сыһыгар аһаһа.

Оскуола оболорутар 8 бөлөһүнэн, уолсайа 51 оҕо күөн көрүстэ. Биһир-дигэлээн толорууга 6 оҕо бэйэтин күүһүн холонно.

Бөлөхтөр икки ардыларыгар I-кы миэстэни «Хайах кэһэ-ригэрэ», II-с миэстэни Болтоноттон «Кэскил», III-с миэстэни Чакыртан «Күн оболоро» ылары ситистилэр.

Биһирдигэлээн толорууга И.Г.Тимофеев-Теплоухов «Эрбэл Бэргэн» олонхотуттан толорбут Чурапчы гимназиятын үөрэнээччигэ Аида Евграфова кыайылаах аатын ылла. II-с миэстэ Хатылы оскуолатын 4 кылааһын үөрэнээччигэ Кристина Максимова, III-с миэстэ Болтоно оскуолатын үөрэнээччигэ Саян Максимов буолулар.

Оболорбут олонхоһо уһууллаллар

«Нoo!-дээн чуопчаарыах!» олонхо бэстибээлэ

Уһууааннарга барыта 37 иһитилээччи кыттына: 4 бөлөх - 29 оҕо, биһирдигэлээн кыттыыга 8 оҕо олонхолоото.

Бөлөһүнэн толоруу-га I-кы миэстэни Мындааайытаагы «Ымы» уһууаан бөлөһүтэн «Олонхохуттар», II-с миэстэни Хатылытаагы «Нур-гуһун» уһууаан бөлөһүтэн «Үнүтэччэн», III-с миэстэни Чурапчыттан «Мичил» уһууаан бөлөһө ыллылар.

Биһирдигэлээн олонхолоһууга: I-кы миэстэ - Мичийэ Михайлова, «Тулукучаа» уһууаан, II-с миэстэ - Алеся Местникова, «Чуорааччы» уһууаан, III-с миэстэ - Эрсан Егоров.

Маны таһынан чинчийэр, үөр-тэр үлэһэ б үөрэнээччи кыттына.

I-кы миэстэ Чурапчы гимназия-тын үөрэнээччигэ Кристина Петро-ва, II-с миэстэ Соловьев орто оскуо-латын үөрэнээччигэ Аня Николаева, III-с миэстэ Хайахсыт оскуолатын

үөрэнээч-чигэ Вика Бо-

рисова буолулар.

Бэстибээл кылаан кыайыла-аһынан эдьиийдигэр-балыстыы Пав-ловалар аһтаммылар.

«Сахалык ыраастык саһарарга, саха тылын дигригик билэргэ, төрүт үгэстэри, сизри-туому, олох укулаа-тын баһылырга үөрэтэр, төрүт саха олонхотугар ыччаты угууар би-линни сайдылаах үйэ ирдэбилэ», - дээн бэстибээл биһир тэһирээччигэ Мария Герасимова этэр.

Марфа ПЕТРОВА.

Барилтын сонго талтай бастахыг ажлааччдаг. «Сагаа алах» эрдээсхийлттэй бирийс!

Арьян БУЛДАКОВ,
Амма орто оскуолатын үөрэнээччигэ. Салайааччы – саха тылын
учуутала
Александра ВАСИЛЬЕВА.

